

Tahová kamna

Koncem 18. století byla snaha zdokonalovat tepelný systém společně s hospodárnějším využitím paliva, kterého byl velký nedostatek, korunována úspěchem. Návrhy na úsporná řešení vytápění přinesl I. P. Baumer, jehož kamna uspořila až 40 % dřeva. Na konci 18. století také vzniká nový typ kamen, tzv. „vícetahová“ kamna. Ale jsou sestrojena i první kamna, která byla určena k topení uhlím. V největší míře se začínají v Čechách užívat kamna s vnitřními tahy a kapličkami, tzv. tahovky.

Architektura a výzdoba kamen

Kamna měla obvykle vodorovně uspořádané tři vnitřní tahy s jednoduchým roštem. Sestávala se z řad kachlů tvořících ležaté tahy a tzv. komínků, jimiž spaliny stoupaly nahoru, kde odcházely kouřovodem. Mezi komínkovými kachli v horní části kamen tak vznikly výklenky, tři až čtyři průhledy, tzv. „kapličky“ nebo „lucerny“. Tyto průhledy byly otevřené nebo zakryté z jedné strany plnými nebo prořezávanými kachli. Díky této konstrukci se zvětšila plocha k předávání tepla a tím i výhřevnost. Takováto konstrukce kamen s nikami byla navíc velmi praktická a využívaná. Na spodní nice (nad ohništěm) byla plotýnka využívaná k vaření, další niky sloužily k sušení. Tato poměrně jednoduchá, výkonná, ale přitom levná kamna se prosadila až kolem roku 1830, ale v různých variantách se poté stavěla po celé 19. století. V 19. století keramické továrny zařadily mezi svůj sortiment výrobu kachlových kamen. Mnozí hrnčíři přecházeli výhradně na kamnářskou výrobu. V českých zemích je začal pravděpodobně stavět pražský kamnář Hampejz kolem roku 1830. „Vznikala kamna pilastrová, „tahovky“, a z nich odvozené „plzeňky“. V jejich konstrukci i v dokonalém výtvarném pojetí vynikla jihočeská kamnářská dílna mistra Františka Lennera z Bechyně. Tato kamnářská dílna v Bechyni působila od roku 1855 a větší část českých zemí zásobovala typem kamen nazývaných „lenerovky“. Těmito kamny byly ve druhé polovině 19. století vybavovány pokoje služebnictva na zámcích, úřady, městské domy, fary, budovy biskupství a podobně.

Výroba kachlů

Tahová kamna byla vytvářena bedněním, a to včetně římsových kachlů. Ozdobné profily byly formovány, případně taženy pomocí šablon. Poté byly nalepovány na povrch kachlů.

Dekorační techniky

Kamna mají většinou bílou nebo světlou barvu a jsou zdobena podobným způsobem jako kamna klasicistní. Na povrch kamen byly nalepovány drobné dekorativní prvky – palmy, věnečky, slunečnice, květinové pukety, děti, dívky, hlavy antických filozofů, hrdinů a podobně – vyrobené z jemné hlíny. Plasticita a dekor tahových kamen je ovlivněn datem výroby, a je poplatný slohu daného období. Ztvárnění povrchu, barevnosti i drobných dekorativních prvků je totožné s dekorováním kubických klasicistních kamen z první poloviny 19. století.

Tahová kamna vyrobená během druhé poloviny 19. století jsou sestavena z kachlů imitujících plasticitu a vzory historických renesančních, gotických, barokních a dalších kamen. Ozdobné kachle tahových kamen jsou od počátku 20. století zdobeny secesním ornamentem, motivem slunečnice, kružnic s lištami, výžlaby, štítky s listy či maskarony s listy a bývají tmavohnědě či zeleně glazovány. V této době jsou průhledy (kapličky, lucerny) kamen častěji výtvarně řešeny zakrytím plnými nebo prořezávanými kachli s motivem jemné krajky.

Bílá tahová kamna s jemným plastickým dekorem, 1840–1870, SHZ Český Krumlov

Kamna bílá, tahová, s motivem lyry v prořezávaném kachli, druhá polovina 19. století, SZ Hluboká

Příklady prořezávaných kachlů tahových kamen, 19.–20. století

Bílá tahová kamna, čtyřicátá léta 19. století, SHZ Český Krumlov

Kamna tahová se dvěma ohřívacími průduchy, 19. století, SZ Červená Lhota

Kamna tahová šedobíle mramorovaná, 19. století, SZ Červená Lhota